

Thorsten Lundberg:

Slöjdundervisningen helt otidsenlig

— Eftersom skolan har dels personlighetsutvecklande och dels kunskapsförmedlande mål måste dessa samordnas som barken och veden i en organisatorisk förening. D v s om utbildningen även ska leda till en attitydförändring. Även de kunskapsrelaterade målen är nämligen beroende av den attityd skolan, läraren eller gruppen har, och därmed reflekteras de mot den undervisnings-situation som finns.

— Det är just därför det är så viktigt att det skapande manuella arbetet får följa barnen från förskoleåldern ända upp genom gymnasieåren — oavsett linjeval eller kommande yrkesinriktning.

— Förmåga till manuellt skapande arbete måste av skola och samhälle erkännas som en fundamental basfärdighet på samma nivå som att tala, läsa, skriva och räkna. En resurs som ska ges alla medborgare.

Den som säger ovanstående är Thorsten Lundberg, rektor sedan många år på slöjdlärarseminariet i Linköping. Fackläraren har träffat honom och diskuterat hur han skulle vilja se slöjdundervisningen organiserad i framtiden. Dvs under förutsättning att manuellt skapande arbete verkligen erkänns som en fundamental basfärdighet.

— För det första, säger Thorsten Lundberg, skulle jag vilja framhålla fyra organisatoriska punkter som speciellt riktiga.

— Förskollärarna borde garanteras en slöjdpedagogisk utbildning vid seminarier. Ämnet måste även i framtiden finnas inom förskollärarutbildningen och bedrivas av utbildade slöjdlärare. Skälet till detta är helt enkelt förskolebarnens rätt till en pedagogisk inskolning i manuellt skapande arbete med hjälp av utbildad personal. Här tror jag fö att man måste handla snabbt med tanke på den försöksverksamhet som pågår.

— För det andra skulle jag vilja se en kontinuitet mellan förskola och lågstadium där vunna erfarenheter förstärks genom inslag av slöjd från åk 1 och vidare. Ämnet kan i åk 1 och 2 förekomma som enskilt ämne eller som delmoment. Också här gäller att lärarna bör ha en adekvat utbildning för jobbet.

— Som tredje punkt skulle jag vilja säga att grundskolans slöjdundervisning borde få möjligheter att i någon form följas upp på gymnasieskolan. Det är svårt att öka antalet

ämnen på gymnasieskolan, men det måste vara möjligt att skapa ett större antal valbara studiegångar där elever inom andra linjer än social och ekonomisk skulle kunna få utbildning i slöjd. Grundskolan har många sådana lösningar med de obligatoriska tillvalen, t ex fritt valt arbete.

— Utan tvekan skulle det finnas elevrespons på en sådan utbildning. Och det finns också organisatoriska möjligheter att ge slöjden samma chans som musik, teckning och gymnastik. Att just dessa ämnen finns på gymnasiet är givetvis bra, men de är att betrakta som arv från en tidigare gymnasieorganisation. Ett rationellt avgörande utifrån utbildningsbehov och elevintresse har aldrig gjorts.

— Varje människa idag behöver av flera skäl en manuell beredskap som måste byggas upp genom en tillräckligt omfattande basutbildning under uppväxtåren.

— För det fjärde och sista skulle jag vilja se en satsning på vuxenutbildning för de människor som inte fått denna basutbildning i manuellt skapande. Stora grupper vuxna har, genom ensidig teoretisk utbildning och med efterföljande teoretiska arbeten, fått stora luckor i sin manuella utbildning och sinnesträning. Denna del av vuxenutbildningen får inte ses som onödig eller som sysselsättning enbart för att döva överloppsen energi. Den bör snarare ses som fullvärdig vuxenutbildning med pedagogiskt utbildad personal i ledningen.

"Förskolebarnen har rätt till pedagogisk inskolning i manuellt skapande arbete med hjälp av utbildad personal"

— Hur är det med målen och den pedagogiska inriktningen på slöjden? Finns det någon anledning att ändra på dem?

— Jag tycker inte det. De olika projekt och utredningsuppdrag som ägnats ämnet visar att vi är på rätt väg, men ytterligare forskning behövs.

— Vad tror du att MUT kan få för betydelse för slöjden?

— Rätt bedrivet bör det kunna bli ett bra komplement till de nu gällande målen och läroplanerna. En onyanserad skrivning skulle däremot omedelbart leda till att sådant som är möjligt att mäta skulle bli dominerande inom slöjden till förmån för konstruktiv förmåga, kreativitet, estetisk utveckling och uppbyggnad av personlighet.

— Det nya supplementet som ska följa i MUT-arbetets spår bör bättre än det nuvarande beskriva vad slöjdundervisningen ska syfta till och ge läraren exempel på adekvat planering, genomförande och uppföljning både vad avser innehåll, elevbeteende och arbetsformer.

— Slöjden består ju av två delar. En teknisk-laborativ del och en estetisk. Hur ser du på förhållandet dem emellan?

— Den tekniskt laborativa delen bör enligt min mening utvecklas ännu mer. I synnerhet bör slöjdundervisningen på gym-

nasiet ha mycket att ge på den punkten. Däremot finner jag på intet sätt något motsatsförhållande mellan en laborativ/teknisk slöjd och den estetiska inriktning som Lgr 69 beskriver i mål och läroplaner.

— Det förekommer inte sällan missuppfattningar på fältet när det gäller de här begreppen och jag tror att en intensifierad information vore på sin plats.

— En förutsättning för att genomföra en undervisning av den här typen är enligt min mening att utbildningen koncentreras till arbetsområden, som var för sig har klart avgränsade syften och mål. Eftersom arbetsområdesmetodiken i slöjd ännu inte är särskilt dokumenterad vore det värdefullt om man gjorde en satsning på detta i t ex RST:s pedagogiska grupp eller genom bidrag till pedagogiskt utvecklingsarbete enskilt och i grupp.

— Tror du att SIA kommer att öppna några nya möjligheter för slöjden?

— Med de planer på arbetslag och resurslärarinsatser som SIA har bör läraren i slöjd, som redan finns på lågstadiet i åk 3, kunna få gå in i undervisningen i årskurserna 1 och 2 och på så sätt förstärka läroplanen och undervisning inom den skapande manuella delen. Ambitionen bör naturligtvis vara att finna lösningar som kan införas försöksvägen utan alltför stora byråkratiska utredningar.

— Vad menar du att andra ämnen skulle ha att vinna på en integrering med slöjden?

— Att öka konkretionen inom teoriundervisningen i grundskolan har länge varit ett pedagogiskt betingat önskemål. Exempel från bl a engelska skolor har visat hur slöjdundervisningen genom konstruktiva lösningar i byggbart material bidragit till att klargöra t ex fysikaliska och matematiska skeenden.

— I samband med en eventuell försöksverksamhet inför SIA kan slöjden här begära att få vara med och dela på kakan. Modeller till ett antal arbetsområden bör kunna utarbetas. Arbetsområdesprincipen innebär ju att stoffet sammanförs till enheter som elever kan överblicka och bearbeta. I denna princip inryms, även när den utformas som samlade arbetsområden, goda möjligheter till kreativa lösningar och färdighetsträning. Om man vill åt hela målområdet blir det nödvändigt att prioritera vissa stoffområden och minska stoffträngseln — något som jag tycker försöken också skulle behandla.

— Hur ser du på slöjdlärarutbildningen mot bakgrunden av det du nu har sagt?

— Där tycker jag situationen är avgjort mest komplicerad. Något måste ske så att slöjden inte ställs utanför försöksverksamheten med LUK. Även om LUK innehåller för oss mindre lämpliga lösningar, anser jag det vara livsviktigt för vår fortsatta möjlighet att hävda oss pedagogiskt och organisatoriskt, att vi åtminstone får pröva vissa av de utbildningsalternativ som föreslagits.

— Jag utgår ifrån att SFL kommer att kräva försöksverksamhet med LUK även inom slöjd.

— Får vi ingen försöksverksamhet måste vi omedelbart börja en planering för en organisationsmodell som ger slöjdlärarkandidaterna en utbildning som i tid och inriktning motsvarar dagens krav.

— Med den dragning mot alternativa studiegångar som all högre utbildning idag har fått skulle kanske en differentierad slöjdlärarutbildning då vara intressant att pröva. En basutbildning till slöjdlärare skulle kunna byggas på med intressevalda fördjupningskurser mot antingen teknisk eller konsthantverksinriktad slöjd. Det skulle möjliggöra en mer flexibel lärarverksamhet och en mer individualiserad studiegång.

— Även ur rent facklig synpunkt torde vår enda möjlighet att nå samma villkor som andra lärargrupper inom SFL vara att komma med i en utbildning som leder till adjunktskompetens i ett eller flera ämnen.

— Du menar alltså att den nuvarande slöjdlärarutbildningen är helt otidsenlig?

— Ja, det är ganska lätt att visa att förutsättningarna för 1957 års slöjdlärarutbildning inte längre gäller. Varken den teoretiska utbildningssituationen för dagens ungdom eller den nuvarande yrkesutbildningen stämmer med den modell från 1959 som slöjdlärarseminariet har att följa. Det är omkring 15 år sedan slöjdlärarutbildningen fick sin nuvarande organisation, och mycket har hänt inom skola och samhälle sedan dess.

— Hur tror du, slutligen, vi ska argumentera för att myndigheterna ska få upp ögonen för slöjdens betydelse?

— Jag tror att slöjden måste få hjälp av olika organisationer, sammanslutningar och politiker om vi ska lyckas. Det är en samhällsangelägenhet av första rang. Vi får

inte längre stiga tillbaka för den teoretiska bildningens förespråkare.

— Det slöjden konkret kan ge eleverna även i t ex könsrollsfrågan, inom arbetsmiljön och konsumentområdet får inte längre stanna i en intern debatt mellan slöjdarterna eller andra ämnen, utan måste föras ut till den stora allmänheten. Särskilt som det är områden där vi verkligen har gjort något påtagligt.

— Man kan också om man vill citera det av riksdagen fastställda samhällsmålet för skolan.

- Ge allmän utbildning åt alla
- Ge alla möjligheter till fortsatt utbildning och yrkesutbildning
- Medverka till social samhörighet
- Medverka till en lika värdering av teoretisk och praktisk utbildning och yrkesverksamhet.

— Dessa fyra punkter behöver man påminna om när man kräver att slöjden ska återfinnas från förskola till vuxenutbildning.

— Punkt fyra ger oss t ex en utmärkt bakgrund för våra krav att teoretiska linjer på gymnasieskolan ska ha inslag av manuell verksamhet. Om den grupp elever som i framtiden kommer att inneha ledande poster i förvaltning och näringsliv ska ha någon chans att förverkliga skolans mål om lika värdering av teoretiskt och praktiskt arbete måste de också få en sådan basutbildning i skolan.

— Idag har gymnasieskolans yrkeslinjer ett stort inslag av teoretiska ämnen, men motsvarande ambition att ge manuell skapande utbildning finns inte på de teoretiska linjerna!

— Om riksdagens mål om lika värdering av teoretisk och praktisk utbildning verkligen ska uppfyllas kan vi inte acceptera ett sådant mönster. Här måste vi kräva ett nytänkande!

LH

"Det slöjden konkret kan ge eleverna i t ex könsrollsfrågan måste föras ut till den stora allmänheten."